

Davranış bozukluğu; bireyi, aileyi olumsuz yönde etkileyen, diğer insanların temel haklarının çiğnendiği yaşa uygun toplumsal kuralların hiçe sayıldığı davranışlardan oluşan bir durumdur. Davranış bozuklukları, çocuğun iç çatışmalarını davranışlarına aktarması sonucu ortaya çıkar. Hırçınlık, sinirlilik, saldırganlık, inatçılık, yalan söyleme, çalma, küfür gibi davranışlar davranış bozukluklarına girer.

Bir çocuğun davranışının bozukluk sayılabilmesi şu ölçütlere bağlıdır:

- **Yaşa Uygunluk:** Her gelişim döneminin kendine özgü davranışları bulunduğundan çocuğun içinde bulunduğu gelişim döneminin özelliklerinin iyi bilinmesi gerekir. 3-5 yaş çocuğu dikkat çekmek ister. Hayal dünyası çok geniş olduğundan ve henüz yalanla yalan olmayı ayırt edemediğinden bu yaşlardaki çocukların anlattıkları yalan olarak kabul edilmezken, 11-14 yaşlarındaki çocuklarda görülen yalan davranış bozukluğu olarak kabul edilir.
- **Yoğunluk:** 5 yaş çocuğunda doğal kabul edilen öfke ve huysuzluk, başkasına fiziki zarar verme şekline dönüşürse davranış bozukluğu olarak kabul edilir.
- **Süreklilik:** Çocuğun belirli bir davranış türünü ısrarlı bir biçimde ve uzun zaman devam ettirmesidir.
- **Cinsel Rol Beklentileri:** Genellikle erkeklerin kızlara göre daha saldırgan

olmaları beklenirken, erkeklere benzer biçimde saldırgan davranan kızların davranışları davranış bozukluğu kategorisine girer.

DAVRANIŞ BOZUKLUKLARININ NEDENLERİ

Biyolojik Etmenler

Her çocuk doğuştan kalıtsal, sinirsel ve biyokimyasal ya da bu üçünün birleşiminden oluşan belirli bir biyolojik yapıdadır. Biyolojik etmenler sonuçtan çok eğilimi oluşturmaktadır. Her çocuk biyolojik olarak bazı tür davranışlara eğilimli kılınmıştır. Bundan sonrası onun ileriki yaşamına ve deneyimlerine bağlıdır.

Aileye İlişkin Etmenler

- Gerekli sevgi ve ilgi gösterilmediğinde ya da yeterli zaman ayrılmadığında çocuk dikkat çekmek için davranış bozukluklarına yönelebilir.
- Aşırı otoriter ve baskıcı tutum, anne-babaya karşı öfke ve nefret duygularının gelişmesine neden olabilir. Özellikle dayak yiyen, kendisine sevgi gösterilmeyen

çocuk anne-babasından intikam almak isteyebilir.

- Anne-babanın aşırı koruyucu, hoşgörülü tutumu sonucu çocuk çevresindekilere aşırı bağımlı, özgüveni düşük, duygusal olarak çabuk kırılan bir kişi olur. Çocuğun kendi kendisine yetmesine olanak vermeyen bu tutum davranış bozukluklarına neden olabilir.

Okula İlişkin Etmenler

- Okul ortamındaki etkileşimin niteliği çocuğun davranışını etkileyecektir. Eğer çocuğun öğrenmeye ilişkin ve sosyal yetenekleri yeterli düzeyde değilse, büyük bir olasılıkla akranlarından ve öğretmeninden olumsuz tepki alacaktır. Böyle bir başlangıç, hem ileriki okul yaşamı hem de sosyal ilişkileri yönünden oldukça tehlikelidir. Bunun yanında öğretmenin aşırı eleştirici, kuralcı, kıyaslayıcı tutumu ve notu bir baskı aracı olarak kullanması bazı problem davranışlara neden olabilir ya da mevcut problem davranışları artırabilir.

DAVRANIŞ BOZUKLUĞUNUN BELİRTİLERİ

Sıklıkla, insan ya da hayvanlara karşı agresyon, öfke tepkisiyle kendisini gösterir. Zorbalık, göz korkutma, tehdit etme, fiziksel kavga başlatma, ciddi yaralanmalara sebep olabilecek şekilde nesne kullanma (sopa, cam şişe, kırık eşyalar, bıçak, çakı gibi), insanlara

ve hayvanlara fiziksel olarak acımasızca davranma, çalma, birini zorla cinsel aktivitede bulunmaya zorlama gibi yıkıcı tarzda davranışlar gözlenebilir.

İnsan ve hayvanların yanı sıra nesne/eşyaya zarar verme davranışı da gözlenen durumlar arasındadır: kasten yangın çıkarma, eşyaya zarar verme, birinin eşyasını kasıtlı olarak yok etme gibi. Yalan söyleme, dolandırıcılık/sahtekarlık yapma, okuldan kaçma, yaşıyla uyumsuz şekilde yasa dışı davranışlarda bulunma, madde kullanma, olumsuz davranışların ardından pişmanlık duymama gibi durumlar görülebilir. Bu durum sosyal, akademik ve okul dışı işlevselliği ciddi anlamda bozmaktadır. Bu gibi davranışların 13 yaş öncesinde gözlenmesi ciddi bir risk faktörüdür.

DAVRANIŞ BOZUKLUĞU OLAN ÇOCUKLARLA NASIL İLİŞKİ KURULMALI?

Sevgiyi anlatmak: Çocuğun kendini güvenli hissedebilmesi için sevildiğini bilmesi gerekir.

Çocuğa zaman ayırmak: Çocukla ilgilenmek, zaman ayırmak, çocuğun hoşlanacağı faaliyetleri yapmak gerekir. Birlikte geçirilecek zaman açısından nicelik değil, nitelik önemlidir.

Cesaretlendirme: Çocuğun kendine güvenmesini istiyorsa önce anne-baba çocuğa güvenmelidir. Çocuğun çabasını övmeli ve yüreklendirmelidir.

Karşılıklı saygı: Azarlamak, bağırarak, vurmak, susturmak, tutarsız davranmak çocuğa saygısızlığın göstergesidir. Her çocuk ayrı bir birey olarak ele alınıp fikirleri sorulmalı ve fikirlerine saygı gösterilmelidir.

Çocuk kulağından değil, gözünden terbiye edilir.

Çocukların nasihatten çok, iyi bir örneğe ihtiyaçları vardır.

**KEÇİÖREN REHBERLİK VE ARAŞTIRMA
MERKEZİ
1994**

ÇOCUKLARDA DAVRANIŞ BOZUKLUKLARI VE ÖNERİLER

